

Podivná historie národa Anasaziů

Stará země Anasaziů se rozkládala na pomezí Arizony, Nového Mexika, Utahu a Colorada. Pro tento kout severoamerického Jihozápadu jsou typické velkolepé skalní formace, hluboké kaňony s takřka svislými stěnami a vysoké pískovcové tabulové hory. Krajina působí skoro jako z jiného světa a dodnes je téměř neobydlená. Turisté se často ptají: Kdo by tady žil dobrovolně? Anasaziové si takovou otázku nepoložili a nehostinnému prostředí se na dlouhou dobu skvěle přizpůsobili. Archeologové tady našli stopy po přítomnosti dávnověkých lovců a sběračů, kteří v této krajině žili přibližně od roku 7000 před Kristem a na přelomu 8. a 7. století před naším letopočtem se pustili do pletení košíků a o něco později si k bydlení budovali polozemnice. Kolem roku 1900 před Kristem se zde lidé začali věnovat zemědělství. Jejich jídelníček se původně skládal z kukuřice a postupně k ní přibývaly například fazole a dýně. Osamělé polozemnice se spojovaly do sídlišť a takzvaní košíkovi Anasaziové v obydlích či před nimi opracovávali dřevo, kosti, mušle, kameny a zvířecí kůže. Když indiáni dospěli k okamžiku, kdy vypěstovali více, než stačili spotřebovat, začali si budovat nadzemní primitivní sýpky. Život probíhal více méně pokojně a vše mělo svůj řád. Anasaziové si na drsnou zemi s horkými léty a ledovými zimami zvykli a skvěle se přizpůsobili dlouhým obdobím sucha. Nikdo jiný by drsné podmínky v tomto koutě lépe nepřečkal.

Mistrovský plán

Život ubíhal poklidným stylem, ale z ničeho nic se Anasaziové ze svého „spánku“ probudili a ze Šípkových Růženek se stali nesmírně činní lidé. Archeologové dodneska nenašli příčinu tohoto jevu a fascinovaně hovoří o „fenoménu Chaco“. Tito indiáni se totiž zdánlivě bez příčiny a jakékoliv přípravné fáze pustili do náročného stavebního projektu. Jeho realizace vyžadovala souhru velkého týmu architektů, astronomů, matematiků, stavebních inženýrů, zedníků, umělců, designérů, geometrů, kontrolorů a organizátorů. Anasaziové udělali zčista jasna obrovský skok od jednoduchých polozemnic ke grandiózním kamenným městům. Jednotlivým stavbám říkají archeologové obdivně Great Houses (Velké domy) a celý jev nazvali „fenoménní Chaco“ (podle stejnojmenného kaňonu v Novém Mexiku, kde se rozkládalo centrum této záhadné kultury, kterou bez jakéhokoliv zjevného

přechodného období založili prosti indiánští košíkáři). Vědci stojí před naprostou záhadou: Jak mohli dojít k tak nečekanému a obrovskému kulturnímu skoku? Kdo k němu dal impuls nebo co jej vyvolalo?

Bez jakéhokoli zjevného důvodu vyrostl složitý a rozlehlý komplex, který zahrnoval mnohé kamenné stavby, více než stovku (dosud objevených) satelitních sídlišť (takzvaných outlierů) a obrovskou síť silnic. Jeho výstavba a zdokonalování trvaly několik generací. Indiáni to zvládli bez znalosti písma a navíc se jednalo o „multikulturální“ projekt – pracovalo na něm totiž mnoho anasazijských skupin z vícera oblastí, které možná hovořily různými jazyky, ovšem byly spojeny jednou společnou, od samého počátku dokonale promyšlenou představou. Zastavěná oblast je obrovská, ale indiáni přesně věděli již od položení základního kamene k prvnímu pueblu (Great House), jak bude výstavba pokračovat. Je jisté, že museli mít k dispozici dokonalý plán, jehož se při budování drželi. Nejenže veškeré stavby jsou dokonale symetrické, ale směr jejich zdi byl navržen podle astronomických hledisek. A to platí nejen pro jednotlivé stěny, ale i pro celé stavby a areály.

Prvními postavenými areály byly zřejmě tři Great Houses (puebla): Peñasco Blanco, Pueblo Bonito a Una Vida v kaňonu Chaco. Peñasco Blanco bylo postaveno na vrcholu jedné ze tří tabulových hor na severozápadním konci kaňonu. Na tomto extrémně nehostinném místě muselo být nejprve odstraněno obrovské množství zeminy – jedině tak dokázali indiáni získat rovnou terasu, na které pak mohli začít stavět. Projektanti měli zřejmě velmi dobrý důvod pro to, aby začali kamenné město budovat právě zde. Onen důvod pochopíme až ve chvíli, kdy se na všechna tři puebla podíváme v souvislostech. Una Vida se rozkládá na protějším konci kaňonu. Mohlo být klidně zřízeno na zcela plochem místě, které se pro stavbu kamenného města přímo nabízelo. Ovšem zcela očividně by se nejednalo o „správnou“ lokalitu. Indiáni využili pozemek nacházející se o kus dál a vůbec jim nevažilo, že z něj museli nejprve odstranit obrovské množství půdy. Chtěli prostě mít svůj Great House právě tady. Otázka zní – proč?

Teprve v sedmdesátých letech 20. století zjistili archeologové z táboara příznivců archoastronomie, co puebla Peñasco Blanco a Una Vida

spojuje a proč je Chaco Canyon centrem jedinečného stavebního projektu. Peñasco Blanco a Una Vida leží na počátku a konci rovné čáry, která naprosto přesně kopíruje průběh kaňonu. Pokud ji prodloužíme až k horizontu, zasáhne body měsíčního „slunovratu“. (Na rozdíl od Slunce nedosahuje Měsíc stejného bodu východu a západu jednou za rok, ale pouze jednou za 18,6 roku.) Na této měsíční „slunovratové“ linii se nachází i třetí Great House: Pueblo Bonito. Bylo vybudováno přibližně uprostřed údolí na dně kaňonu. Rozkládalo se přímo pod obrovským a nebezpečným skalním blokem, který každou chvíli hrozil zřícením. Ovšem i toto místo bylo z nějakého důvodu natolik důležitě, že stavebníci vystavěli budovy právě zde, třebaže jejich puebla bylo neustále ohrožováno pádem skal. Neposunuli své sídlo do bezpečí, místo toho se vratké obří skalisko pokusili zabezpečit sloupy a opěrnými stěnami. Podobná ochranná opatření lze spatřit i v mnoha dalších kamenných městech. (Obří skalní blok se na trosky puebla zřítit až po dlouhotrvajících deštích v roce 1941.)

Astronomická záhada

Nejen, že kaňonem vede zmíněná astronomicky významná linie. Jen malý kousek vedle protíná horský masiv čára slunečního slunovratu. Obě linie jsou od sebe vzdálené pouze několik stupňů. V době letního slunovratu proniká světlo zapadajícího Slunce údolím, zatímco za zimního slunovratu osvětlují kaňon paprsky vycházejícího Slunce. Linie také protíná sice známou, ale dosud ze sutí neuvolněnou „velkou kivu“ – podzemní kruhovou stavbu. Dalším objektem ležícím na čáře je Kin Nahasbas, nacházející se na konci kaňonu poblíž Una Vida.

Přesná lokalizace a orientace podle astronomicky významných bodů je jedním ze základních znaků fenoménu Chaco. Máme co do činění se zcela novou stavitelskou ideologií. Při výběru stanoviště pro budoucí stavby nehrála roli dostupnost ani například dostatek vody v blízkosti. Naopak, v mnoha případech indiáni museli vynaložit obrovské úsilí na to, aby stavebně zcela nevhodný pozemek zarovnali a upravili do přijatelné podoby.

Stavební sloh Chaco se objevil téměř současně na mnoha místech. V kaňonu Chaco vznikaly první Velké domy a ve stejné době byla daleko od údolí budována satelitní sídliště zvaná outlier. Prvky nového slohu se vynoří-

ly bez předchozích příprav na celém rozlehlém území. Všude se najednou objevily Velké domy, velké kivy, dokonale opracované kamenné zdivo, očividně pečlivě naplánované stavby, sídla vybudovaná podle mistrovského projektu. Existovala někde jakási „řídící centrála“, která rozhodla, že od této chvíle se bude stavět přesně tak a tak? Ano i ne. Vedle lokalit s novým dokonalým typem sídlišť žili v oblasti nadále i prostí Košíkáři. Fenomén Chaco byl očividně omezen na přesně určená místa, jež byla zahrnuta do mistrovského plánu.

Nikdo z archeologů ovšem zatím nedokázal odpovědět na otázku, k čemu byly všechny ty pomyslné čáry zřízeny. A proč některé z nich probíhají jinak, než bychom čekali. Když už se zdá, že jsme objevili jejich smysl, ukáže se, že jsme opět „vedle“. Proč například indiáni nevybudovali Pueblo Bonito přesně na průsečiku severojižní linie s linií měsíčního slunovratu, ale o malý kousek vedle? Na průsečiku nestojí nic. Opravdu nic?

Ke svému překvapení jsem zjistila, že žádný archeolog se dosud nezajímal o průsečíky čar. A už vůbec nikoho nenapadlo zabořit na těchto místech rýče do země. Jsou snad průsečíky pouze imaginárními body bez dalšího významu? Nebo třeba symbolizují cosi, na co ještě nikdo nepřišel?

Řešení anasaziovské záhady je znešnádnováno ještě dalšími mysteriózními aspekty fenoménu Chaco: Všechny Velké domy a také další stavby budí dojem, že si tady kdosi zkušel, co vše je možné vybudovat z materiálu dostupného přímo na místě. Velké domy mají různé půdorysy a skoro v každém nalezneme nějakou architektonickou zvláštnost, například speciální konstrukci zděných stavebních prvků. Někdy se různé styly nacházejí v jedné budově – máte dojem, že jste v jakési dávnověké vzorkovně stavebních postupů. Některé Velké domy začaly být budovány určitým způsobem, poté ale stavitelé změnili z hlediska účel stavby, starší prostory jednoduše zasykali zeminou a pokračovali dál novým stylem. Kupodivu se zdá, že i tyto náhlé změny architektonického slohu byly předem naplánovány.

Nejmladší Velké domy byly zřejmě vystavěny rychle a hekticky. Musel být celý projekt ukončen k určitému datu? Nevíme. Jisté je jen to, že fenomén Chaco skončil stejně náhle, jako začal. Datace se sice neustále mění, ale přibližně se dá říci, že civilizace žijící v kaňonu Chaco zanikla kolem roku 1150 po Kristu. Pro koho ale bylo všechno postaveno? Velké domy nebyly nikdy využívány jako běžné stavby určené k bydlení. Anasaziovští dělníci zřejmě žili v jednoduchých polozemnicích, v nichž zůstali

i po dokončení puebel a kamenných sídel. Stejně záhadný je i účel rozsáhlé silniční sítě. Dodnes bylo odkryto 600 kilometrů cest a celková původní délka se odhaduje na 2 400 kilometrů. Archeologové se prozatím shodli alespoň na tom, že se nejednalo o dopravní spoje. Zřejmě nebyly vůbec využívány a po jejich dokončení je už nikdo nikdy neopravoval. Vypadá to tak, že „silnice“ měly vydržet právě jen do okamžiku dokončení celého projektu. Proč jdou zcela přímo a kopírují „vzdušné linie“? Proč nečekaně končí a vedou odnikud nikam?

Učitelé z vesmíru

Nejdůležitější otázka zní: Kdo byli oni tajemní plánovači, kteří se v kaňonu Chaco z ničeho nic objevili a přinesli s sebou hotový projekt výstavby sídel orientovaných podle astronomicky významných bodů? Neznámí příchozí byli očividně schopni zmobilizovat armádu dělníků z národa Anasaziů. Nasvědčuje tomu fakt, že na počátku kultury, které říkáme fenomén Chaco, se sídla Anasaziů zcela vylidnila v ostatních oblastech, například v Mesa Verde. Návštěvníci si tedy přivezli hotové know how a realizovali je pomocí naverbované masy pozemských pracovních sil.

Mistrovskému projektu dodnes nikdo nepřišel na kloub. Iniciátory fenoménu Chaco nebyli příslušníci jiných indiánských kultur ani samotní Anasaziové, kteří při stavbě puebel sloužili pouze jako dělníci plnící pokyny svých předáků. Anasaziové dosahovali poměrně malého věku. Kdo tedy byli lidé, jejichž několik nezvykle velkých koster bylo nalezeno v bohatě vybavených hrobech v Pueblo Bonito a v satelitním autlieru Aztec? Kdo byli oni mistrovští projektanti? A právě na tuto otázku by mohlo dát odpověď archeoastronautické bádání. Může to být vskutku jen náhoda, že po zániku kultury Chaco se všude na anasaziovském území a v jeho okolí objevují keramické nádoby a skalní rytiny s kachinovskými motivy? Vždyť Hopiové jsou dodnes přesvědčeni, že kachinové byli jejich nebeskými učiteli, kteří k nim přišli z hvězd. O mudrcích z nebes si vyprávějí stavitelé puebel, stejně jako Hopiové, Zuniové a další národy původních obyvatel Ameriky. V mýtech o kachinech se mnohokrát opakují názvy lokalit souvisejících s civilizací z kaňonu Chaco. Navíc i po zániku anasaziovské kultury byly dále vytvářeny skalní obrazy s podivnými bytostmi z hvězd. Proč si tyto souvislosti dosud žádný archeolog neuvědomil? Vždyť to není tak těžké. Pokud za obrovský kulturní skok „nemohou“ sami prostí Anasaziové ani jejich někteří vyspělejší sousedé, tak kdo tedy? Nemohli tehdy zasáhnout příslušníci cizí inteligentní rasy?

Archeoastronautičtí badatelé předpokládají, že mimozemští cizinci zasáhli do vývoje mnoha amerických kultur a že se tak stalo v různých dobách. Souvislost se záhadnými megality, tajemstvím pyramid a biblickými mystérii snad nemusíme na tomto místě ani zmiňovat. Je jasné, že fenomén Chaco není izolovaným jevem. Přesně zapadá do mnoha podobných historických skutečností. Nevysvětlitelné a velmi náhlé kulturní skoky a legendy o všeznalých učitelích známe z mnoha zemí celého světa.

Mesa Verde

Když místní projektanti po náhlém (plánovaném) ukončení fenoménu Chaco zmizeli, byli Anasaziové opět ponecháni sami sobě. Začala epocha, již archeologové říkají styl „McElmo“. V této době se Anasaziové začali stěhovat do opuštěných Velkých domů a dalších staveb v kaňonu Chaco. Zarizovali se v nich po svém. Možná bychom je mohli nazvat dávnověkými squatterly. Občas si v obydlích upravili nějakou tu maličkost, aby se jim lépe žilo. Dokonce někde postavili nové stěny, ovšem velmi primitivní. Mnohé prostory zasykali odpadky a kivy si uzpůsobili svým potřebám.

Tato fáze však trvala jen krátce. Zase zcela nečekaně opustili údolí a stáhli se do nepřístupných skal. Teprve pak vybudovali slavné „Cliff Dwellings“ (skalní obydlí) v oblasti Mesa Verde. Potomci původní anasaziovské kultury se stáhli do bezpečí za pevnými hradbami. Začali budovat věže a kolem roku 1200 se z nich stali specialisté na výstavbu pevnůstek. Koho nebo čeho se báli? Před kým utekli do skal? Nastalo období přepadů, krvavých střetů a snad i kanibalismu. Mnohé anasaziovské opevněné vesnice byly dobyty a zničeny. Mrtvolly zůstaly buď ležet bez povšimnutí, nebo si je vítězové upekli a snědli. Kdo to ale byl? Jací nepřátelé na Anasazie útočili? Odborníci na staré americké dějiny na tuto otázku ještě nedokázali odpovědět. Bezpečně víme jen to, že Anasaziové opustili hromadně svá sídla a zmizeli z jeviště dějin. Nejspozději v roce 1300 byla jejich vlast liduprázdná. Není jisté, zda můžeme Hopie, Zunie a další obyvatele puebel pokládat za potomky Anasaziů. Záhada zdaleka není vyřešena.

Gizela Ermelová,

autorka kapitoly „Fenomén Chaco“ v knize **Erícha von Dänikena DRUHÁ STRANA ARCHEOLOGIE. Fascinace neznámým.** Vydalo ji nakladatelství Dialog, Markova 3, 460 14 Liberec 14, tel.: 485 121 610, e-mail: knihy@dialog-lbc.cz.